

ефективної системи антикризового управління у страхових компаніях України дасть можливість зменшити вплив ризиків та заздалегідь попередити їх або ліквідувати. Перспективами подальших наукових досліджень є практична апробація системи антикризового управління страховими компаніями, а також розробка алгоритму дій страховиків під час вибору однієї з можливих стратегій антикризового управління.

джен є практична апробація системи антикризового управління страховими компаніями, а також розробка алгоритму дій страховиків під час вибору однієї з можливих стратегій антикризового управління.

Список використаних джерел:

1. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 р. № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
2. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг : Указ Президента України від 23 листопада 2011 р. № 1070/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1070/2011>.
3. Про затвердження Вимог до організації і функціонування системи управління ризиками у страховика : Розпорядження Нацкомфінпослуг від 4 лютого 2014 р. № 295 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0344-14>.
4. On the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II) : Directive of 25 November 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.tsb.org.tr/images/Documents/SolvencyIIDirektifi.pdf>.
5. Офіційний сайт страхового журналу «Фориншурер» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.forinsurer.com>.
6. Офіційний сайт страхової компанії НАСК «ОРАНТА» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oranta.ua/ukr/main.php>.
7. Офіційний сайт страхової компанії «UNIQA» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uniqa.ua>.
8. Офіційний сайт страхової компанії «PZU» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.pzu.com.ua>.
9. Офіційний сайт страхової компанії «UPSK» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://upsk.com.ua>.
10. Офіційний сайт страхової компанії «АХА Страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://axa-ukraine.com>.
11. Слободянюк Н.О. Моделирование системы управления страхованием реальных инвестиций / Н. Слободянюк, О. Пишна // Инфраструктура рынка. Раздел журнала: Гроші, фінанси і кредит. – 2017. – № 6. – С. 219–223.

УДК 336.76

Стеценко Б.С.,

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри фінансів,

*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

Стеценко Б.С. Транспарентність як ключовий фактор розвитку інституційної фінансової інфраструктури в Україні. У статті аналізуються проблеми інформаційного забезпечення функціонування фінансових посередників в Україні. Оцінюються прагматичні підходи вітчизняних фінансових інституцій до розбудови власної інформаційної стратегії. Визначено вплив інформаційних стратегій на результати діяльності різних суб'єктів інституційної фінансової інфраструктури. Окреслено ендегенні фактори низької транспарентності інституційної фінансової інфраструктури. Обґрунтовано заходи, спрямовані на підвищення транспарентності діяльності фінансових інституцій в Україні.

Ключові слова: фінансова інфраструктура, фінансові інституції, фінансові посередники, інформація, транспарентність.

Стеценко Б.С. Транспарентность как ключевой фактор развития институциональной финансовой инфраструктуры в Украине. В статье анализируются проблемы информационного обеспечения функционирования финансовых посредников в Украине. Оцениваются прагматичные подходы отечественных финансовых институций к развитию собственной информационной стратегии. Определено влияние информационных стратегий на результаты деятельности различных субъектов институциональной финансовой инфраструктуры. Очерчены эндогенные факторы низкой транспарентности институциональной финансовой инфраструктуры. Обоснованы меры, направленные на повышение транспарентности деятельности финансовых институций в Украине.

Ключевые слова: финансовая инфраструктура, финансовые институции, финансовые посредники, информация, транспарентность.

Stetsenko B.S. Transparency as a key factor of institutional financial infrastructure development in Ukraine. The article analyzes the problems of information provision of the functioning of financial intermediaries in Ukraine. The pragmatic approaches of domestic financial institutions to the development of their own information strategy are assessed. The influence of information strategies on the results of activity of different subjects of institutional financial infrastructure is determined. The endogenous factors of low transparency of institutional financial infrastructure are outlined. Measures aimed at increasing the transparency of financial institutions' activity in Ukraine are justified.

Key words: financial infrastructure, financial institutions, financial intermediaries, information, transparency.

Постановка проблеми. Останні кілька десятиліть ознаменувалися феноменальними змінами на всіх рівнях суспільного життя, а саме політичному, соціальному економічному. Беззаперечно, основою таких змін стали трансформації в накопиченні та опрацюванні інформації, внаслідок чого відбулась концептуалізація інформаційного суспільства та інформаційної економіки. Одним із явних наслідків цих процесів стала поява відносно нового феномена, який в економічній науці дістав назву «фінансова економіка», сутність якого виражає нарощування капіталу у фінансовій сфері, зростання ролі фінансових відносин в економічних процесах. Втім, як і будь-які процеси, що притаманні глобальній економіці, її інформаційна та фінансова складові характеризуються складними суперечностями, що виявляються на різних (зокрема, міждержавних) рівнях. Інформаційна економіка, як і економіка фінансова, видозмінює і діяльність економічних агентів, зокрема фінансових посередників. Фактично інформація для фінансових інституцій перестала бути просто ресурсом у функціонуванні, вона є і в подальшому буде надзвичайно важливим чинником розвитку всієї інституційної фінансової інфраструктури.

Для України вказані питання набувають особливого забарвлення, адже об'єктивно ситуація для нашої держави не є сприятливою з погляду глобальної конкурентоспроможності. І з погляду глобальних фінансових потоків, і з позиції розбудови "Digital economy" на цей час можна говорити лише про фрагментарні успіхи, які, на жаль, погіршують позиції України на міжнародній арені. Значною мірою вказані проблеми віддзеркалені і в стратегіях вітчизняних фінансових інституцій. Очевидно, що досі транспарентність не стала невід'ємною складовою бізнес-стратегії у фінансовому секторі, а вказана проблема стримує його розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розбудови в Україні інформаційної економіки досліджувалося в працях І. Вахович, С. Галенко, О. Грімової, С. Легомінової, Д. Лук'яненка, Н. Рязанової, О. Сазонца, С. Шкарлета та інших вчених. Проблематика інформаційної складової фінансового посередництва аналізувалася З. Варналій, С. Дробязком, Д. Леоновим, О. Мозговим, Є. Поліщук, Г. Терещенко, А. Федоренком, В. Федосовим.

Втім, на наш погляд, потребують додаткового вивчення питання впливу транспарентності на діяльність фінансових інституцій в Україні, зокрема їх результативність.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення ступеня взаємозв'язку між рівнем транспарентності фінансових інституцій в Україні та результативністю їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. Дефініція «транспарентність» порівняно з іншими поняттями економічної науки відносно нещодавно почала використовуватися вченими (при цьому можна припустити її запозичення

з фізики, в якій цим терміном характеризувався певний стан об'єкту). Втім, розвиток інформаційних технологій визначив швидке поширення зазначеного терміна для характеристики економічних проявів на макро- та мікрорівнях. Розглянемо найбільш значимі підходи в науковій літературі до визначення змістовних характеристик транспарентності.

1) В окремих роботах одного з фундаторів цього напрямку Дж. Стігліца транспарентність безпосередньо пов'язується з інформацією. За уявною простотою такого підходу, на наш погляд, криється глибокий зміст, адже тільки ступінь володіння тією чи іншою інформацією дає можливість виникнення суджень про транспарентність того чи іншого економічного агента [1].

2) Інші закордонні автори виділяють фінансову транспарентність та транспарентність управління. Перша характеризує інтенсивність та своєчасність розкриття фінансової інформації; друга – інтенсивність розкриття інформації про управлінські дії [2].

3) Національний банк України зазначає, що транспарентність – це розкриття банком всім зацікавленим особам (кредиторам, інвесторам, громадськості) інформації щодо цілей діяльності, правових, інституційних та економічних основ, принципових рішень і їх обґрунтування, даних та інформації, прямо або опосередковано пов'язаних з діяльністю банку, а також умов підзвітності в повному обсязі, в доступній формі та на своєчасній основі [3].

4) Інші вчені зазначають, що транспарентність – це рівень відкритості компанії, який досягається шляхом розкриття інформації про структуру організації, ризик-менеджмент, діяльність і її результати [4].

Незалежно від того, в якому контексті науковці розглядають транспарентність, її ключовою ознакою є характеристика кількісних та якісних параметрів інформації, яку «продукує» економічний агент та оприлюднює на ринку, а також забезпечення доступу інших суб'єктів до такої інформації. При цьому слід зважати на те, що «емісію інформації» можна розглядати в контексті щонайменше трьох компонентів:

1) як виконання вимог законодавства щодо оприлюднення інформації;

2) в частині інформації, яка оприлюднюється фінансовими інституціями понад обсягів, що передбачені законодавством;

3) інсайдерська інформація про фінансові інституції, яка фрагментарно з'являється на ринку, попри намагання економічних агентів не допустити її оприлюднення.

В рамках нашої роботи ми насамперед акцентуємо увагу на тій інформації, що оприлюднюється вітчизняними фінансовими інституціями понад тих обсягів, що передбачені законодавством, насамперед в частині використання мережі Internet¹. З цією метою нами було проаналізовано параметри інформації, що оприлюдню-

ється фінансовими інституціями в Україні за допомогою власних веб-сайтів.

В сучасних умовах необхідність забезпечення високої транспарентності є аксіомою, водночас складність та множинність інформаційних потоків формують високу залежність ефективності інформаційної політики фінансових посередників від зовнішніх чинників, а саме наявності відповідної інфраструктури поширення інформації; загальної інформаційної культури, що сформована у суспільстві, нарешті, готовності споживачів фінансових послуг сприймати відповідну інформацію.

З іншого боку, зазначимо, що питання оцінки інформаційної політики фінансових інституцій є надзвичайно складним та неоднозначним з кількох причин: по-перше, фінансові інституції є надзвичайно різноманітними за характером та принципами діяльності; по-друге, самі фінансові послуги вимагають дуже різноманітної інформації як з погляду офферента, так і з позиції споживача; по-третє, з боку держави враховані наведені вище характеристики та сформовані різні вимоги до інформації, що оприлюднюється фінансовими інституціями². Таким чином, транспарентність фінансових інституцій в Україні є функцією багатьох чинників (рис. 1).

Окреслені вище фактори транспарентності фінансових інституцій повною мірою визначаються і політикою компанії в мережі Internet. В цьому контексті слід говорити про множинність зв'язків та взаємозалежностей:

- з одного боку, інформаційне віртуальне середовище Internet формує цілий перелік вимог до фінансових компаній; здебільшого ці вимоги є неформалізованими (хоча у вітчизняному законодавстві поступово набувають поширення норми щодо веб-сторінки фінансових установ) і визначаються гіперболічним зростанням ролі інформації у функціонуванні фінансового господарства загалом та фінансового сектору зокрема;

- з іншого боку, самі фінансові компанії поступово перетворюються на основних учасників віртуального

середовища і мають змогу впливати на інформаційний контент.

Сучасна економічна наука поступово запозичила з комп'ютерних наук різноманітні підходи до оцінки якості веб-сайтів. За усього їх розмаїття [5–7] загалом можна говорити, що базовими критеріями, які застосовуються для оцінки Internet-сторінки, є такі (рис. 2).

Зрозуміло, що апіорі одним із ключових критеріїв оцінки веб-сайтів є відповідність нормам законодавства. Ще десятиліття тому віртуальне середовище аналізувалося як таке, що надзвичайно слабо підпадає під вплив різноманітних регуляторних механізмів. Проте розвиток Internet, стрімка комерціалізація віртуального середовища, поява масштабної кіберзлочинності змінили ставлення до цих процесів та змусили державу шукати абсолютно нові форми та механізми впливу на Internet (результативність таких кроків є предметом окремого дослідження).

Цілком логічно виникає питання про релевантність зазначених вимог тим завданням, що висувуються до веб-сайтів фінансових інституцій, про те, які пріоритетні завдання стоять перед фінансовими інституціями у віртуальному середовищі. На наш погляд, оцінюючи веб-сторінки вітчизняних фінансових установ, доцільно певним чином модифікувати критерії і з урахуванням рівня інформаційної культури українського суспільства, і з урахуванням тенденцій, що притаманні вітчизняному фінансовому сектору. Проте така модифікація спирається на загальноновизнані підходи та критерії, що зазначені вище.

Ми виходимо з того, що інформаційна політика фінансових інституцій мережі значною мірою визначається їх класифікацією, яка базується на відмінностях у принципах організації фінансових відносин. Сучасна наука використовує досить багато класифікаційних ознак до фінансових посередників (фінансових інституцій), базуючись на одній із них, а саме класифікації за основними напрямками діяльності [8], охарактеризуємо інформаційні потоки різних учасників фінансового ринку:



Рис. 1. Чинники транспарентності фінансових інституцій в Україні

Джерело: розроблено автором

¹ Проте ми будемо частково враховувати і законодавчі вимоги до фінансових інституцій, і їх дотримання.

² Також треба зважати на те, що регуляторні вимоги до оприлюднення інформації фінансовими інституціями сформовані щонайменше трьома регуляторами, а саме Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

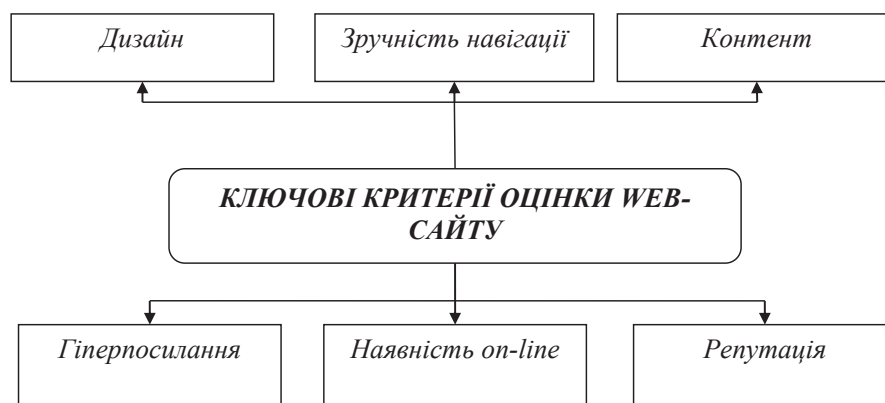


Рис. 2. Ключові критерії оцінки web-сторінки в мережі Internet

Джерело: систематизовано автором

1) депозитні фінансові інституції (зокрема, банки та кредитні спілки); виходячи з назви, розуміємо, що такі учасники орієнтовані на залучення ресурсів від фізичних та юридичних осіб шляхом депозитних операцій, в подальшому акумульовані ресурси спрямовуються в різноманітні активи; очевидно, що інформаційна політика депозитних фінансових інституцій перш за все повинна бути спрямована на задоволення попиту на інформацію з боку потенційних вкладників та на характеристику потенційних фінансових послуг, що опосередковують активні операції; втім, на сучасному етапі треба визнати, що така модель насамперед стосується кредитних спілок, тоді як банки знаходяться на вістрі процесу віртуалізації відносин зі споживачами своїх послуг та іншими економічними агентами; повною мірою ця риса властива і українському фінансовому сектору;

2) контрактні фінансові інституції (зокрема, страхові компанії, автономні пенсійні фонди), фінансові послуги яких опосередковуються шляхом укладання персоналізованих контрактів між установою та споживачем; високий рівень персоналізації умов контракту вимагає від цієї групи фінансових посередників акценту в інформаційній політиці щодо web-сайту на контент, який би максимально зрозуміло пояснював переваги для споживачів фінансових послуг; для автономних пенсійних фондів та компаній страхування життя важливою є також інформація, що стосується акумуляції заощаджень фізичних осіб або роботодавців, що здійснюватимуть сплату пенсійних внесків та страхових премій на користь працівників;

3) інвестиційні фінансові інституції, що мають розкривати інформацію, яка б свідчила передусім про інвестиційну стратегію та ефективність управління портфелем активів, переваги колективного інвестування для потенційних споживачів фінансових послуг;

4) інформаційна стратегія агентських фінансових інституцій загалом аналогічна до стратегії контрактних фінансових інституцій.

Висновки. Проведений аналіз проблеми транспарентності інституційної фінансової інфраструктури в Україні дав можливість зробити такі висновки.

1) Імперативи інформаційної економіки формують принципово нові підходи до інформаційної політики фінансових посередників, зокрема тієї її частини, яка реалізується в мережі Internet. Віртуалізація фінан-

сових відносин зробила інформаційну стратегію невід'ємною та однією з ключових підстратегій фінансових посередників.

2) Головними зовнішніми чинниками транспарентності фінансових інституцій є загальний рівень інформаційної культури суспільства, готовність економічних агентів споживати та використовувати інформацію, наявність відповідної інформаційної інфраструктури. Внутрішніми значимими чинниками є різна природа фінансових послуг, відмінності у фінансовій діяльності різних груп посередників, нормативні вимоги до розкриття інформації.

3) Наявні критерії оцінки web-сайтів повинні бути модифіковані з урахуванням особливостей фінансової діяльності різних груп фінансових інституцій. Ці відмінності перш за все враховують природу фінансових послуг та взаємодію фінансових інституцій зі споживачами.

4) Активна інформаційна політика в мережі Internet притаманна лише вітчизняним банкам, інші фінансові інституції використовують потенціал віртуальної економіки обмежено та фрагментарно. Ключовими недоліками у використанні web-сайтів небанківськими фінансовими інституціями в Україні є такі:

- інформаційне середовище вітчизняного фінансового сектору фрагментарне, представлене насамперед сторінками страхових компаній, інститутів спільного інвестування, недержавних пенсійних фондів; для інших небанківських фінансових інституцій характерна ситуація, в якій певну активність в мережі демонструють лише крупні фінансові установи;

- мінімальні можливості для використання мережі Internet в процесі безпосереднього споживання фінансових послуг; тут йдеться і про низький попит з боку більшості споживачів на таку форму взаємодії з фінансовими посередниками, і про переважну орієнтацію фінансових інституцій на задоволення попиту на фінансові послуги з боку юридичних осіб;

- значна частина небанківських фінансових посередників розкриває лише мінімально можливий обсяг необхідної інформації про свою діяльність, а їх інформаційну стратегію можна охарактеризувати як пасивну.

Без вирішення зазначених проблем надзвичайно складно подолати диспропорції в розвитку інституційної фінансової інфраструктури України, що притаманні їй на сучасному етапі.

Список використаних джерел:

1. Stiglitz J.E. The Contribution of the Economics of Information to Twentieth Century Economics / J.E. Stiglitz // The Quarterly Journal of Economics. – 2000. – Vol. 115. – Issue 4. – P. 1441–1478.
2. What determines corporate transparency? / [R. Bushman, J. Piotroski, A. Smith] // Journal of Accounting Research. – 2004. – № 32 (2). – P. 207–252.
3. Глосарій банківської термінології // Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
4. Зачосова Н. Інформаційна транспарентність як фактор впливу на процес управління економічною безпекою фінансових посередників // Н. Зачосова, Д. Куценко // Управління фінансово-економічною безпекою: інформаційно-аналітичне забезпечення та конкурентна розвідка : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ялта, 1–5 жовтня 2013 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eprints.kname.edu.ua/38595/1/60-62.pdf>.
5. Глобальні інформаційні системи та технології : [монографія] / [В. Пасічник, П. Жежнич, Р. Кравець, А. Пелишишин, Д. Тарасов]. – Львів : Видавництво НУ «Львівська політехніка». 2006. – 348 с.
6. Оцінювання ресурсів Інтернету // Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олеса Гончара [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
7. Горовий В. Національні інформаційні ресурси в контексті посилення глобальних інформаційних впливів / В. Горовий // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В.І. Вернадського. – 2013. – Вип. 36. – С. 7–21.
8. Фінансовий ринок : [підручник] / [М. Гапонюк, А. Буряченко, Н. Дегтярьова та ін.] ; за заг. ред. М. Гапонюка. – К. : КНЕУ, 2014. – 419 с.

УДК 336.741

Танклевська Н.С.,доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та фінансів,
*Херсонський державний аграрний університет***Петренко В.С.,**кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, фінансів і підприємництва,
*Херсонський державний університет***Карнаушенко А.С.,**кандидат економічних наук,
асистент кафедри економіки та фінансів
*Херсонський державний аграрний університет***ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ВИДИ КРИПТОВАЛЮТИ У СВІТІ**

Танклевська Н.С., Петренко В.С., Карнаушенко А.С. Економічна сутність та види криптовалют у світі. У статті уточнено поняття «криптовалюта» на підставі групування наявних визначень. Досліджено історичний шлях становлення криптовалют як повноцінного грошового засобу. Проаналізовано властивості, якими володіють фіатні гроші, та визначено, чи володіє такими особливостями криптовалюта. Виявлено, з чого формується первісна та ринкова вартість віртуальної валюти, а також залежність вартості від попиту на неї. Зазначено, що ринкова вартість криптовалют складається з п'яти шарів. Перелічено та згруповано ризики, яким піддаються суб'єкти криптовалютних відносин під час використання віртуальної валюти. Класифіковано криптовалюту за різними ознаками. Охарактеризовано та здійснено порівняльний аналіз п'яти основних видів криптовалют.

Ключові слова: криптовалюта, гроші, ІТ-технології, віртуальна валюта, електронні гроші, майнінг, суб'єкти криптовалют, первісна вартість, попит на криптовалюту, шифрування, блокчейн, електронний гаманець.

Танклевская Н.С., Петренко В.С., Карнаушенко А.С. Экономическая суть и виды криптовалюты в мире. В статье уточнено понятие «криптовалюта» на основе группировки существующих определений. Исследован исторический путь становления криптовалюты как полноценного денежного средства. Проанализированы свойства, которыми обладают фиатные деньги, и определено, обладает ли такими особенностями криптовалюта. Выведено, с чего формируется первоначальная и рыночная стоимость виртуальной валюты, а также зависимость стоимости от спроса. Указано, что рыночная стоимость криптовалюты состоит из пяти слоев. Перечислены и сгруппированы риски, которым поддаются субъекты криптовалютной деятельности. Классифицирована криптовалюта по разным особенностям. Охарактеризован и осуществлен сравнительный анализ пяти основных видов криптовалют.

Ключевые слова: криптовалюта, деньги, ИТ-технологии, виртуальная валюта, электронные деньги, майнинг, субъекты криптовалюты, первоначальная стоимость, спрос на криптовалюту, шифрование, блокчейн, электронный кошелек.